

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Na cestě k rovnoprávnosti: homosexualita v české společnosti

On the Way to Equal Rights: Homosexuality in Czech Society

Lenka Ešpandrová

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Samek, M.A., Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: B ČJ-ZSV (7507R037, 7504R236)

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Na cestě k rovnoprávnosti: homosexualita v českém prostředí potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 11. 7. 2024

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, panu Mgr. Tomáši Samkovi, M.A., Ph.D., za jeho trpělivost a cenné připomínky. Dále děkuji mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali a věřili v úspěšné dokončení mého studia.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce si dává za úkol analyzovat postupný proces zrovnoprávnění homosexuálních svazků a LGBT+ komunity v české společnosti. Jedná se o kompilační práci, která mapuje vývoj dekriminální homosexuality v českých zemích a první emancipační snahy homosexuální menšiny. Dále je podrobně zkoumán boj za rovná práva a objevení otázky registrovaného partnerství v politickém diskurzu a také vliv různých organizací, které nepřímo přispěly ke změně statusu quo. V závěrečné části je popsáno přijetí zákona o partnerství, což představuje dosud poslední významný krok v boji za rovnocenná práva stejnopohlavních svazků a manželství.

KLÍČOVÁ SLOVA

homosexualita; rovnoprávnost; manželství; česká společnost

ABSTRACT

This bachelor thesis aims to analyse the ongoing process of equalisation of homosexual unions and the LGBT+ community in Czech society. It is a compilation thesis which maps the development of the decriminalization of homosexuality in the Czech lands and the first emancipatory efforts of the homosexual minority. It also closely examines the struggle for equal rights and the emergence of the question of registered partnership in the political discourse as well as the influence of various organizations that indirectly contributed to the change of status quo. Finally, the passing of the Civil Partnership Act, which represents the latest major step in the fight for equal rights for same-sex unions and marriages.

KEYWORDS

homosexuality; equal rights; marriage; Czech society

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Dekriminalizace homosexuality.....	10
2.1	První republika.....	10
2.2	Počátky snahy odrestnění homosexuality.....	11
2.2.1	František Čeřovský.....	11
2.3	Homosexuální organizace a první časopisy.....	12
2.3.1	Hlas sexuální menšiny.....	12
2.3.2	Nový hlas.....	13
2.3.3	Kamarád.....	14
2.3.4	Československá liga pro sexuální reformu (ČLSR).....	15
2.3.5	Osvětové a společenské sdružení Přátelství (OSSP).....	15
2.4	Homosexualita v období druhé světové války.....	15
2.4.1	Dvojí perzekuce homosexuality.....	16
2.5	Úpravy trestního práva po druhé světové válce.....	17
3	Komparace odrestnění homosexuality u nás a v Evropě.....	19
4	Homosexuální organizace během socialistického režimu.....	21
4.1	Socioterapeutické skupiny homosexuálů.....	21
4.2	Socioterapeutický klub homosexuálů.....	22
4.3	Homosexualita v oficiálních médiích.....	23
5	Homosexuální aktivismus po sametové revoluci.....	24
5.1	SOHO.....	25
6	Historické pozadí registrovaného partnerství v České republice.....	27
6.1	Prvotní snahy organizace SOHO.....	27
6.2	Návrh z roku 1997.....	28

6.3	Návrh z roku 1999.....	29
6.4	Návrh z roku 2001.....	29
6.5	Návrh z roku 2004.....	31
6.6	Návrh z roku 2005.....	32
7	Homosexualita v současnosti.....	33
7.1	Organizace bojující za práva LGBT+ a jejich odpůrci.....	34
8	Proces přijetí partnerství.....	35
8.1	Rovné manželství.....	37
8.2	Stejná práva, dva různé názvy.....	37
8.3	Partnerství pouze s přiosvojením.....	37
8.4	Partnerství pouze s drobnými změnami.....	37
8.5	Partnerství pouze s drobnými změnami č.2.....	38
8.6	Přejmenování registrovaného partnerství.....	38
9	Současná práva homosexuálů v partnerství vs. manželství.....	41
10	Závěr.....	44
11	Seznam uvedených zdrojů.....	46
12	Seznam příloh.....	53

1 Úvod

Homosexualita a rovné podmínky pro stejnopohlavní páry jsou dnes tématem, které rezonuje napříč společnostmi a generacemi. Politické strany i jednotlivci se ve svých programech vymezují, ať už pro, nebo proti narovnání práv pro všechny. Téma se opakovaně vrací na pořad dne a organizace zastupující homosexuální menšiny stále bojují za stejná práva, kterých se jim dosud nedostalo.

Zastánci pořádají různé demonstrace, sepisují petice a apelují na společnost i politiky, aby potřeby LGBT+ komunity reflektovali a začlenili do svých politických kroků. Ať už na tyto změny v minulosti měla vliv občanská iniciativa nebo medicína, určitých pokroků v narovnání práv bylo dosaženo. Od dekriminace v 70. letech 19. století, přes přijetí registrovaného partnerství v roce 2006, až po poslední změnu v podobě přijetí partnerství.

V současné době existuje nespočet organizací a kampaní, které v těchto snahách pokračují a na problematiku nerovných práv upozorňují. Příkladem je každoročně pořádaný Prague Pride, který oslavuje všechny jedince LGBT+ komunity a vrcholí průvodem ve větších městech sloužícím zároveň jako demonstrace za práva neheterosexuálních menšin. I když podporovatelé rovnoprávnosti dosáhli značného pokroku, stále čelí odporu konzervativních a homofobních skupin, které se snaží zamezit dalšímu posunu v legislativě. Některé nátlakové skupiny naopak vyvíjejí snahy o zavedení explicitní úpravy do Ústavy, že manželství je pouze svazek muže a ženy.¹ Reagovali tak na snahu poslanců o zavedení manželství pro všechny.

Tato práce má kompilační charakter. Její výzkumná otázka zní, jak v minulosti postupoval a jak dodnes probíhá proces zrovnoprávnění homosexuálních svazků v české společnosti. Práce si klade za cíl zmapovat úsilí jednotlivců a organizací v této problematice a zaznamenat společenské i politické změny v chronologickém pořadí. Hlavním přínosem je

¹ Manželství jen jako svazek muže a ženy v Ústavě? Skandální, napsal šéf Pirátů., *IDnes.cz* [online]. 2022

podle mého názoru závěrečná část bakalářské práce, která popisuje aktuální vznik institutu partnerství jako poslední dosavadní úpravu práv pro stejnopohlavní páry.

Jak jsem již výše zmiňovala, téma homosexuality je často probírané, neměla jsem tedy problémy s hledáním zdrojů. Naopak, občas jsem se potýkala s výzvou, jak oddělit zásadní informace od těch méně podstatných, ačkoliv pro mou bakalářskou práci zajímavých. Moje práce je založena na odborné literatuře a některých relevantních mediálních výstupech, jež všechny uvádím v závěrečném soupisu použitých zdrojů.

2 Dekriminalizace homosexuality

Ještě předtím, než se ponořím do problematiky zrovnoprávnění stejnopohlavních svazků na našem území, je nezbytné si uvědomit, že homosexuální orientace byla po dlouhou dobu trestná, a tudíž byli občané nuceni skrývat svou pravou sexuální orientaci. Homosexualita byla po staletí odsuzována. Lidé s touto sexuální orientací žili ve stínu, často v obavách z pronásledování, diskriminace a pod výhružkou trestu smrti. Proces dekriminalizace homosexuality nebyl pouze právní otázkou, ale byl úzce spjat i se sociálním a kulturním tlakem společnosti na to, aby byla kriminalizace odstraněna.

2.1 První republika

Se vznikem samostatného československého státu vznikla otázka, jaké zákony ukotvit do nově vznikající republiky. Odpověď poskytl zákon č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu československého, který v článku 2 uvádí, že veškeré zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. Tento právní řád z roku 1867 byl vytvořen na základě rakousko-uherského vyrovnání a pro tehdejší předlitavské (Čechy, Morava, Slezsko) a zalitavské (Slovensko, později Podkarpatská Rus) zákonodárství v jistých právních oblastech rozdílný. Tímto vznikl v Československu právní dualismus.²

Právní dualismus v praxi znamenal platnost rozdílných trestních sazeb za homosexualitu. Na příklad na Slovensku a v Podkarpatské Rusi nebyl pohlavní styk mezi ženami trestný vůbec, zatímco v Předlitavsku ano. Nejednota právního řádu byla na území vnímána převážně negativně, neboť se mělo jednat o jeden stát se stejnými právy, nehledě na to, že nový stát měl přinést změny oproti předchozímu režimu.³

² SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012., str. 108

³ Tamtéž, str. 109

2.2 Počátky snahy odtrestnění homosexuality

V roce 1920 byly zahájeny práce na sepsání nového trestního zákona, který bude jednotný pro celou Československou republiku. Na vývoji tohoto zákona se podíleli primárně právníci, nicméně ve společnosti jako kdyby se probudil nový hlas, který se snažil ovlivnit budoucí poměry pro homosexuály ve své zemi.⁴

2.2.1 František Čeřovský

Významnou osobností boje za odtrestnění homosexuality je jednoznačně pražský advokát JUDr. František Čeřovský. Tímto tématem se zabýval hlouběji od roku 1913, kdy u soudu neúspěšně hájil svého klienta obžalovaného na základě § 129⁵ (Celé znění zákona viz příloha č. 1), který dal následovně přednost sebevraždě před výkonem trestu.⁶ Do povědomí lidí se však dostal v roce 1919, kdy vydal v časopise Právník článek s názvem „Příspěvek k naléhavé reformě trestního práva“. V tomto článku poukazuje na vědecké zkoumání několika světových lékařů, když uvádí, že homosexualita je vrozená a rozhodně bychom ji neměli považovat za nemravnou. Naopak velmi nadčasově poukazuje na osobnosti minulosti, které homosexualitu vinily z povodní, hladu, moru, zemětřesení apod., a porovnával je s budoucí generací, která nejspíš bude takto pohlížet i na ně, při trestání homosexuality až pěti lety ve vězení.⁷

Přestože František Čeřovský byl heterosexuál, obhajování homosexuálních klientů se stalo jeho specialitou. Hájil několik případů obvinění § 129 a zároveň byl úzce spjat s komunitou homosexuálů v Československu, jeho byt a kancelář se často stávali azylem pro zákonem stíhané osoby. Miloš Čeřovský, jeho syn, vzpomíná, jak nebylo nic neobvyklého na tom, když uprostřed noci někdo zazvonil s tím, že je vydírán a neví si rady,

⁴ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012., str. 110-11

⁵ Československo, Vilém HERNRITT a Jaroslav KALLAB. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha: Československý Kompas, 1927, s. 115

⁶ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*, Brno: Host, 2012., str. 118

⁷ *Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze: -1956*. Praha: Právnická jednota, 1919, 58(6), s. 200

a František Čeřovský ho nechal vždy u nich přespat.⁸ O několik let později on sám na tyto události v časopise *Přítomnost* vzpomíná:

Od té doby, co jsem zakročil v *Právniku* 1919 o reformu trestního zákona, obrátila se ke mně velká řada lidí trpících pod kletbou § 129. tr. z. o právní pomoc a radu, měl jsem nejlepší příležitost poznati, že reforma je v zájmu čistého lidství, kultury a spravedlnosti.⁹

František Čeřovský bojoval za odrestnění homosexuality celý svůj život. V roce 1961 se tak i stalo (viz kapitola 2.5), rok na to umírá.

2.3 Homosexuální organizace a první časopisy

Jak už jsem zmiňovala výše, nešlo pouze o aktivistickou snahu politické změny skrze právnícké či vědecké prostředí, ale také o poměrně velký zájem společnosti o přeměnu poměrů ve vlastní zemi. Homosexuální menšiny se samy snažily dosáhnout svých cílů a začaly vznikat různé organizace.

První pokus o založení spolku přišel od Františka Čeřovského v roce 1923 ve spolupráci s medikem Františkem Jelínkem. Tento spolek měl za cíl sdružovat homosexuální menšinu a aktivně se zasazovat o její práva.¹⁰

Další pokus o založení spolku přišel o 8 let později. Hned od začátku byl tento spolek spojen s vydáváním časopisu *Hlas sexuální menšiny*. Jeho redaktorem byl František Černý, později i jeho bratr Vojtěch Černý.

2.3.1 Hlas sexuální menšiny

Tento časopis bojoval za odstranění trestního zákona, který byl přes sto let starý, hlavně za odstranění § 129. Usiloval o zrovnoprávnění homosexuálních osob s heterosexuálními. Skrze tisk, přednášky a další účelné akce se snažil odstranit předsudky společnosti vůči homosexuálně a bisexuálně založeným osobám a odsuzoval vyděračské činnosti využívající

⁸ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*, Brno: Host, 2012., str. 119

⁹ František Čeřovský: *Neprovedené osvobození*. *Přítomnost* 1, 1924, s. 538., odkaz přejmutý z: SEIDL, Jan. *Pokus o odrestnění homosexuality za první republiky*. [online] Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2006.

¹⁰ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*, Brno: Host, 2012., str. 146

trestnost homosexuality. Celé znění jeho programu vyšlo ve třetím díle časopisu v roce 1931.¹¹

Vydávání časopisu nevydrželo bohužel ani rok, neboť se potýkalo s nedostatkem finančních prostředků. Nebyl dostatek předplatitelů a ve výsledku ani podporovatelů, kteří by do časopisu investovali. V sedmém čísle časopisu *Hlas sexuální menšiny* (v pozdějším názvu *Hlas. List sexuální menšiny*) ohlašuje konec časopisu a vyzývá své čtenáře k odběru nově vznikajícího časopisu *Nový hlas*.¹²

2.3.2 Nový hlas

Pro založení *Nového hlasu* se rozhodla skupinka pražských osobností. Uvědomovaly si důležitost existence časopisu, který bojuje za emancipaci homosexuální menšiny. První číslo vyšlo 1. května 1932 pod jménem majitele, Antonína Steimara, který se také stal významnou osobností ve funkci ředitele podniku Batex.¹³ Samotný obsah nově vzniklého časopisu připravoval redakční kruh ve složení: Jiří Karásek ze Lvovic, František Čerakovský a Eduard Weingart (později bylo zjištěno, že se jedná pouze o pseudonym úřednice Jany Mattuschové).

V úvodním slovu prvního čísla časopisu se redakce hlásí k dědictví svého předchůdce a zdůrazňuje, že přejímá pouze nejlepší a nejhodnotnější části.¹⁴ Zároveň si dává za úkol:

„Informovat a poučovat veřejnost o tom, co to je naše otázka a náš problém, a bojovat ze všech sil proti zakořeněným, přežitým předsudkům.“¹⁵

Od 1. července 1932 přešel časopis do majetku konsorcia, které se skládalo z členů redakčního kruhu, právníka JUDR. Ladislava Petráka, bývalého učitele Josefa Hladkého a dalších, kteří si nepřáli zveřejnit svá jména.¹⁶

¹¹ *Hlas sexuální menšiny: zájmy uznávané vědou a kulturními státy*. Praha: František Černý, 1931, 1(3), s. [1b]

¹² SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

¹³ Batex byl typ restauračního zařízení určený pro setkávání homosexuálů

¹⁴ *Nový hlas: list pro sexuální reformu*. Hranice: Josef Hladký, 01.05.1932, 1(1)

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ „Redakční zprávy“. *Nový hlas*, 1, 1932, č. 3, s. 15; odkaz přejmutý z: SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

V listopadu téhož roku se stává vedoucím redakce Vladimír Vávra, který se aktivně zapojoval do psaní článků v obou již zmíněných časopisech. Vávrova politika byla zcela jiná než ta dosavadní. Zatímco dříve časopisy usilovaly o zrušení § 129, on tuto snahu viděl jako zbytečnou, respektive jako něco, co nemohl pouhý tisk ovlivnit. Naopak se rozhodl zaměřit na chování homosexuální menšiny, kterou společnost díky tomu přijme zcela přirozeně a paragraf odezní sám od sebe, jakožto vedlejší produkt „nové homosexuality“.¹⁷

Více než dva roky časopis hojně přispíval společnosti odbornými i populárními články, na kterých se podílela řada autorů z akademických a vědeckých kruhů, ale i obyčejní čtenáři, kteří posílali do redakce své literární příspěvky. Stejně jako předchozí časopis byl i tento donucen k zániku. Nedostatek čtenářů často pramenil ze studu a strachu ze společenského odsouzení z důvodu pravidelného odběru časopisu.¹⁸ Vladimír Vávra kritizuje neaktivní občany, kteří se nijak osobně neangažují, slovy:

„...je příliš těch, kdo mají smysl pouze pro tělesnou stránku homosexuality, za níž dychtí po ulicích“¹⁹

2.3.3 Kamarád

I když centra všech organizací a snah o emancipaci homosexuality vznikala primárně v Praze, nemalou snahu o založení vlastního časopisu projevil i brněnský okruh homosexuálů. V čele se slovenským malířem Štefanem Lonardem Kostelníčkem vznikl časopis *Kamarád*, s podtitulem *Časopis věnovaný zájmům a přátelství uznaným vědou a kulturními státy*.

První číslo bylo zároveň i číslo poslední, a tak se časopis nedočkal většího ohlasu. V úvodním textu majitel Štefan L. Kostelníček důkladně upozorňuje své čtenáře, že se nejedná o konkurenční časopis k Novému hlasu, nýbrž se připojuje ke stejnému programu a snahám svých pražských kolegů.²⁰

¹⁷ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ „Všem čtenářům a příznivcům našeho hnutí a jeho časopisu Kamarád“. *Kamarád*, 1, 1932, č. 1, s. 5.; odkaz přejmutý z: SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

2.3.4 Československá liga pro sexuální reformu (ČLSR)

Ve 30. letech paralelně s *Novým hlasem* vznikla také organizace *Československé ligy pro sexuální reformu*. Spolek byl povolen výnosem ministerstva vnitra dne 8. dubna 1932. Jeho snahy nebyly zaměřené pouze na boj za odrestnění homosexuality, nýbrž také například za odrestnění potratu. Spolek měl být institucí čistě vědeckou a humánní, proto bylo důležité, aby v popředí stály pouze osoby z odborných kruhů, tj. právníci, žurnalisté, spisovatelé atd. Členové deklarovali, že se nejedná pouze o spolek homosexuálních osob, ale o instituci, která usiluje o sexuální reformu v rámci deseti bodů Světové ligy.²¹

2.3.5 Osvětové a společenské sdružení Přátelství (OSSP)

Homosexuální menšina požádala počátkem roku 1932 o založení ještě jednoho spolku, a to Osvětové a společenské sdružení Přátelství. Na rozdíl od Ligy, která byla organizací bojovnou a vědeckého rázu, OSSP se stalo místem „kde my, kteří nemáme rodin, budeme jedinou velkou rodinou sami sobě“²² Členové se sházeli v Batexu a pořádali nejednu akci sdružující homosexuální občany.

Veškeré informace o spolcích ve 30. letech čerpám ze dvou hlavních zdrojů, a tím je právě časopis *Hlas. List sexuální menšiny* a *Nový hlas*. Pokud v tomto období existovaly další organizace, nemáme o nich žádné informace. Homosexualita v této době byla pořád tabuizované téma (hlavně v menších městech a vesnicích) a ti, kdo se k ní přiznali, byli velmi často odsuzováni společností; je tedy zcela pochopitelné, že raději svou sexuální orientaci drželi v tajnosti a boj za svá práva přenechali jiným. Spolky a časopisy vynaložily nemalou snahu o změnu v zákoně směrem k odrestnění, ale i přes několik nadějných návrhů v této době cíle nedosáhli.

2.4 Homosexualita v období druhé světové války

Po vzniku Československé republiky se ve společnosti odehrál výrazný rozmach homosexuální identity a přijímání občanů s jinou orientací, tento příznivý vývoj byl nicméně

²¹ „Zpráva o poradě výboru Československé ligy pro sexuální reformu v Praze“. *Nový hlas*, 1, 1932, č. 7-8, s. 14.; odkaz přejmutý z: SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

²¹ Světová liga pro sexuální reformu – spolek, který měl sjednotit mezinárodní politická hnutí, která bojovala za lepší řešení pohlavních otázek, roku 1932 se konal v Brně kongres Světové ligy

²² J-K-N: „Osvětové a společenské sdružení Přátelství“, *Hlas: list sexuální menšiny*. Praha: Vojtěch Černý, 01.02.1932, 2(3), s. 48.

narušen nástupem fašismu a vypuknutím 2. světové války. Totalitní režimy nikdy nepřijímaly odlišnosti a nebylo tomu jinak ani u homosexuality.

Nástupem nacismu podmíněná diskriminace homosexuality začala přímo v Německu v roce 1933, kdy byly uzavřeny veškeré gay-podniky, následující roky vznikaly také tzv. růžové seznamy a homosexualita byla pádný důvod pro vyloučení z řad SS.²³

Časopisy a spolky na našem území zanikly a v dobách okupace nezaznamenáváme žádnou aktivitu v řešení odrestnění homosexuality. Během první republiky se homosexuálové scházeli ve veřejných prostorech, i když si byli vědomi policejního dohledu, který je úmyslně ignoroval. Po nástupu nacistického režimu však tento životní styl zcela vymizel.²⁴

Po skončení druhé světové války se Evropou nesla svědectví bývalých vězňů koncentračních táborů, která dokazují existenci speciálních kategorií pro homosexuální vězně. Ve svých memoárech to dokazuje i odbojový pracovník Vladimír Šlach, který byl v letech 1942 převezen do koncentračního tábora v Dachau.²⁵ Díky (nejen tomuto) autentickému zprostředkování zážitků z koncentračního tábora mohla pak evropská veřejnost získat povědomí o tom, jak nacistická ideologie neusilovala pouze o vyhlazení Židů a Romů, ale i dalších skupin, které považovala za méněcenné, včetně vyhlazení homosexuálů.²⁶

2.4.1 Dvojí perzekuce homosexuality

Německé trestní právo bylo roku 1935 novelizováno a příslušný § 175 trestního zákona z roku 1870 změnil slovní spojení „smilstvo proti přírodě“ na pouhé „smilstvo“. Kvůli této změně se spektrum zločinů homosexuality rozšířilo na mnohem méně závažné činy.²⁷

Po Mnichovské dohodě se na našem území dělilo trestní právo na dvojí. Pro ty, kteří žili v oblastech okupovaných Němci, platilo německé trestní právo. V neokupovaných

²³ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*, Praha: Karolinum, 2000., str. 47

²⁴ HIML, Pavel; SEIDL, Jan a SCHINDLER, Franz. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013.

²⁵ PUTNA, Martin C. *Homosexualita v dějinách české kultury*, Praha: Academia, 2011., str. 252

²⁶ HIML, Pavel; SEIDL, Jan a SCHINDLER, Franz. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013.

²⁷ Tamtéž., str. 213-214

částech Čech a Moravy byl 16. března 1939 vyhlášen Protektorát Čechy a Morava, v němž začala platit nová nařízení.²⁸ Osoby německé příslušnosti se zodpovídali německému trestnímu zákonu a předstupovaly před německý soud, zatímco osoby české příslušnosti podléhaly trestnímu právu protektorátu a soudily je protektorátní soudy.

Výjimkou bylo území obsazené Polskem, kde byl zaveden polský trestní zákon z roku 1923. Tento zákon neznal všeobecnou trestnost homosexuality, a tak lze říct, že na tomto území byli první českoslovenští obyvatelé, kteří se dočkali beztrestnosti homosexuality. Tento stav skončil v roce 1939 po porážce Polska a jeho následovného připojení k Německu. Začali zde platit stejné zákony jako v Sudetech.²⁹

2.5 Úpravy trestního práva po druhé světové válce

Po skončení druhé světové války měli homosexuálové naději, že nová éra přinese pokračování snah o odstranění trestnosti homosexuality, které započaly v období první republiky. Nicméně s nástupem komunistické strany k moci v Československu se očekávané změny nekonaly podle jejich představ.

S přijetím nového trestního zákona v roce 1950 se ukázalo, že nový režim nenaplnil očekávání homosexuální komunity. Trestnost homosexuálních vztahů byla bohužel zachována.³⁰ (celé znění paragrafu viz příloha č. 2)

Cestu k dekriminálnímu vydláždil výzkum sexuologa Kurta Freunda, který probíhal mezi lety 1950-1958.³¹ Z počátku se K. Freund pokoušel homosexuální pacienty léčit pomocí terapie a hormonálním podmiňováním, nicméně tato léčba nebyla příliš účinná a u většiny pacientů se zájem o opačné pohlaví neprojevil. K. Freund došel k názoru, že homosexualitu nelze léčit a jedná se o trvalý stav. Dále nedoporučoval status manželství,

²⁸ HIML, Pavel; SEIDL, Jan a SCHINDLER, Franz. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013.

²⁹ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

³⁰ Tamtéž.

³¹ LIŠKOVÁ, Kateřina a ŠKROB, Jan J. *Politika touhy: sex a věda v komunistickém Československu*. Brno: Host, 2022.

neboť většina homosexuálů nedojde k uspokojení, a tak by vstup do manželství neměl být doporučován ani jako terapeutické řešení, ani jako nástroj sociální hygieny.³²

Některé zdroje uvádí, že Freund ke svému výzkumu již od začátku přistupoval s tím, že mu nejde ani tolik o nalezení léčby pro pacienty, nýbrž o podklad pro odtrestnění pohlavních styků u homosexuálů. S Freundem úzce spolupracoval také Karel Nedoma, jeden z hlavních členů Sexuologického ústavu. On sám výrazně kritizoval antihomosexuální postoje Nového zákona a připojoval se k názoru, že homosexualitu nelze vyléčit heterosexuálním sňatkem.³³

Československá sexuologie sehrála významnou roli v procesu dekriminace homosexuality. Sexuologové té doby neviděli důvod, proč by měla být homosexualita trestná. Skrze přednášky, výzkumy a odborné publikace předkládali socialistickému režimu argumenty, proč by nemělo docházet k trestání jednotlivců kvůli jejich sexuální orientaci.

Na konci 50. let začaly přípravy nového trestního zákona, což byla reakce na poměrně drastickou podobu trestního zákona z roku 1950. V kontextu úmrtí Stalina se objevila potřeba československého státu přehodnotit své právní normy a přizpůsobit je novým politickým a společenským realitám. Tím se otevřelo pole pro reformy a změny včetně přehodnocení toho, co je považováno za trestný čin. V roce 1960 byla přijata i nová ústava.³⁴

Stát věřil, že společnost postoupila do nové fáze socialismu. Jak říká Jan Seidl: „Vznikla myšlenka, že některé činy, které dosud byly chápány jako trestné, jsou sice nadále velmi zavrženíhodné z různých důvodů, ale už není třeba, aby je řešil stát.“³⁵

Návrh nového trestního zákona projednala 20. října 1961 vláda a později i Národní shromáždění. Poté jej podepsal prezident Antonín Novotný a počínaje novým rokem nabyl

³² LIŠKOVÁ, Kateřina a ŠKROB, Jan J. *Politika touhy: sex a věda v komunistickém Československu*. Brno: Host, 2022.

³³ Tamtéž.

³⁴ SEIDL, Jan. Jak se žilo lidem s odlišnou sexuální orientací v době socialistického Československa, *Plus.rozhlas* [online]. 2021

³⁵ Tamtéž.

účinnosti. V českých zemích oficiálně přestal být trestné pohlavní styky mezi dospělými osobami téhož pohlaví.³⁶

O skoro třicet let později, po konci socialistického režimu, došlo 1. 7. 1990 k novelizaci tohoto zákona, v němž byla zrovnoprávněna povolená věková hranice pro homosexuální a heterosexuální styky na patnáct let.³⁷

3 Komparace odrestnění homosexuality u nás a v Evropě

Následující tabulka³⁸ shrnuje rok dekriminlizace homosexuality v různých evropských zemích. Slouží jako přehled legislativního vývoje v oblasti homosexuální komunity.

Je třeba zdůraznit, že dekriminlizace homosexuality neznamena automaticky stejná občanská práva, a že v mnoha zemích, stejně jako v Československu, byla homosexuální komunita i nadále podrobována diskriminaci v různých oblastech života.

Československo, Maďarsko	1961
Anglie	1967
Bulharsko, Německá demokratická republika	1968
Německá spolková republika	1969
Finsko, Rakousko	1971
Norsko	1972
Malta	1973
Slovinsko, Vojvodina, Chorvatsko a Černá Hora	1977
Skotsko	1980

³⁶ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

³⁷ BRZEK, Antonín a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992.

³⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti.*, Praha: Karolinum, 2000.

Severní Irsko	1982
Lichtenštejnsko	1989
Ukrajina	1991
Lotyšsko, Estonsko	1992
Litva, Irsko	1993
Srbsko	1994
Moldávie a Albánie	1996

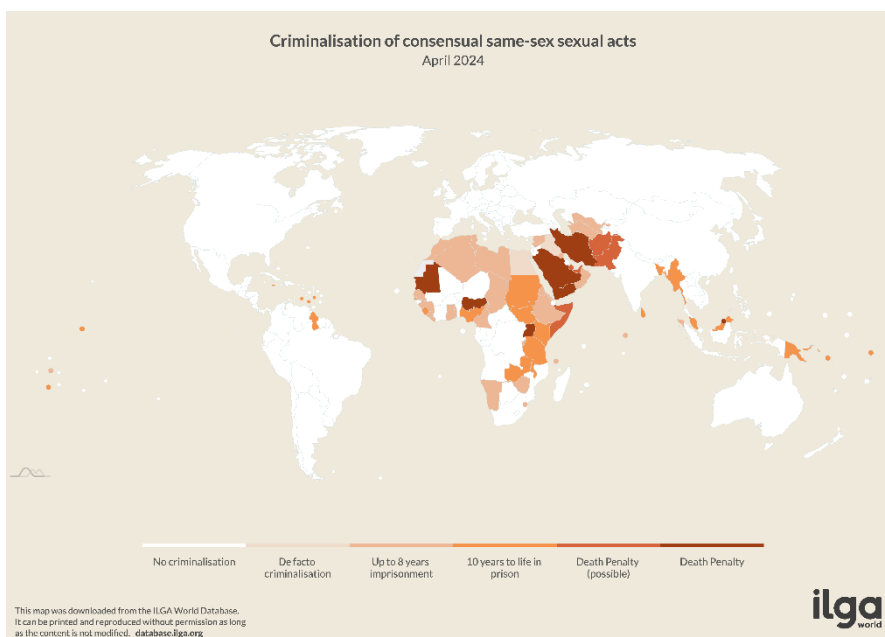
Dekriminalizace homosexuality v Československu roku 1961 (platná 1962) byla významným krokem kupředu a zařadila ho mezi pokrokové země tehdejšího světa. Některé státy začaly dekriminalizační procesy již dříve (např. Francie svou pokrokovost v této problematice ukázala již během francouzské revoluce v 18. století, kdy zrušila trestnost homosexuality, nicméně ve státech platily stále jiné zákony, které se vztahovaly k homosexualitě a úplný zákaz diskriminace na základě sexuální orientace byl vydán až roku 1985³⁹, některé zdroje uvádí až 1986⁴⁰)

V porovnání s celým světem je v současné chvíli stále mnoho zemí, kde dekriminalizace homosexuality neproběhla vůbec. Zatímco v Evropě a Severní Americe je homosexualita legální ve všech státech, v Africe a západní Asii existují země, kde je trestána vězením, a v některých případech bohužel stále i trestem smrti.⁴¹

³⁹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti.*, Praha: Karolinum, 2000.

⁴⁰ SPENCER, Colin, Jana BÁLIKOVÁ a Jana MELCEROVÁ. *Dejiny homosexuality.* Bratislava: Slovart, 1999.

⁴¹ World map – criminalisation of consensual same-sex sexual acts.

Mapa kriminalizace stejnopohlavní činnosti ve světě
Zdroj: ILGA, 2024

4 Homosexuální organizace během socialistického režimu

I když v Československu nebyla homosexualita trestná, stále byla odsuzovaná a společností nepřijímána, možná spíše. Dekriminalizace se uskutečnila především díky sexuologii, nikoliv díky občanským snahám. V tomto duchu pokračovalo i emancipační hnutí homosexuálů během socialistického režimu v Československu. Podle J. Pažouta a K. Portmann proběhla snaha aktivistů o založení jistého klubu v roce 1968, ale žádné spisy to nepotvrzují, tedy nelze stavět na faktech. Až v roce 2016 tyto spekulace potvrdil pamětník, nicméně klub oficiálně založen nikdy nebyl.⁴²

4.1 Socioterapeutické skupiny homosexuálů

Hlavní cestou, která v této době nabízela bezpečnou možnost seberealizace homosexuálů, byla i nadále medicína. V roce 1976 byla v Brně pod vedením sexuoložky Dagmar Bártové založena socioterapeutická skupina pro homosexuály a posléze o pár let později v roce 1982

⁴² PAŽOUT, Jaroslav a Kateřina PORTMANN. *"Nechtění" spoluobčané: skupiny obyvatel perzekvovaných či marginalizovaných z politických, národnostních, náboženských i jiných důvodů v letech 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018.

byla založena podobná skupina psychologem Slavomilem Hubálkem i v Praze.⁴³ Obě tyto skupiny se lišily svým charakterem. Zatímco Dagmar Bártová upřednostňovala spíše volnější průběh, Slavomil Hubálek se vydal striktnější formou s pevným řádem. Tato společenství pak začala pořádat i neformální akce (výlety, večírky, atd...) pro poměrně rozsáhlý okruh lidí, kteří skupinou buď prošli nebo se s účastníky přátelili.⁴⁴

Fungování těchto skupin vycházelo z tehdejšího vnímání homosexuality jakožto poruchy spadající do kompetence medicíny. Léčba se zaměřovala nikoliv na samotnou sexuální orientaci, ale na psychické komplikace, které z ní mohly vyplynout.⁴⁵ Homosexuálové v tomto prostředí čelili značným obtížím s přijímáním své orientace a začleněním do společnosti. Dagmar Bártová později uvedla, že ona a stejně tak její kolegové si v té době uvědomovali, že nahrazují homosexuální kluby, které u nás zatím nebyly.⁴⁶

4.2 Socioterapeutický klub homosexuálů

Neexistence homosexuálních klubů se změnila ke konci 80. let, v roce 1988, kdy v Praze vznikl pod vedením sexuologů Antonína Brzka a Ivo Procházky první Socioterapeutický klub homosexuálů.⁴⁷ Součástí klubu bylo v té době zhruba 30 – 40 osob a scházeli se jednou za čtrnáct dní. Paralelně s touto skupinou se scházel i neformální klub gayů, který si začal říkat *Lambda*. Obě tyto skupiny byly personálně velmi propojeny. Kromě času stráveného jako pacienti se také tato komunita snažila o změnu a větší demokratizaci společnosti. V tomto období tak vznikl výrazný hlas emancipačního úsilí od konce druhé světové války bojující za zlepšení společenské situace homosexuálů na našem území. Důkazem této snahy byl

⁴³ PAŽOUT, Jaroslav a Kateřina PORTMANN. *"Nechtění" spoluobčané: skupiny obyvatel perzekvovaných či marginalizovaných z politických, národnostních, náboženských i jiných důvodů v letech 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018.

⁴⁴ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

⁴⁵ PAŽOUT, Jaroslav a Kateřina PORTMANN. *"Nechtění" spoluobčané: skupiny obyvatel perzekvovaných či marginalizovaných z politických, národnostních, náboženských i jiných důvodů v letech 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

i vznik občasníku *Lambda*, který byl od roku 1990 vydán pětkrát.⁴⁸ Po padesáti letech se navrátilo periodikum takového charakteru.

Členové Socioterapeutické klubu a Lambdy usilovali například o zrušení diskriminačního ustanovení v trestním zákoně – věková hranice homosexuálního styku (viz kapitola výše), dále získání povolení pro oficiální společenskou organizaci homosexuálů či možnost vyvěšení oficiálních seznamovacích inzerátů v periodiku.⁴⁹

4.3 Homosexualita v oficiálních médiích

V období zhruba dvou let před sametovou revolucí se téma homosexuality začalo pozvolna objevovat i v oficiálních médiích. Tato změna byla úzce spjata s rostoucí panikou vyvolanou šířením epidemie HIV/AIDS.⁵⁰ Vlivná periodika jako Svobodné slovo, Mladá fronta, Mladý svět, a nakonec i Rudé právo začala publikovat články o homosexualitě, které do té doby byly dostupné pouze v odborných publikacích.

Úroveň informovanosti veřejnosti o HIV/AIDS byla v tomto období velmi nízká. To dokládá i soudní případ z roku 1988, ve kterém byl muž obviněn z úmyslného šíření nákazy nechráněným pohlavním stykem. Jako preventivní opatření byl obžalovaný během soudního procesu nucen nosit roušku, zatímco jeho ochranka měla gumové rukavice a bílé pláště oblečené přes uniformu.⁵¹

Publikované články o homosexualitě v oficiálních médiích v období před sametovou revolucí vyvolaly u čtenářů značnou odezvu. Kromě kladných reakcí v podobě dopisů vítajících prolomení mlčení o tomto tématu se redakce setkaly i s negativními ohlasy. Jeden z pobouřených čtenářů označil publikované texty za „nechutné povídání o zvrácenostech

⁴⁸ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

⁴⁹ PAŽOUT, Jaroslav a Kateřina PORTMANN. *"Nechtění" spoluobčané: skupiny obyvatel perzekvovaných či marginalizovaných z politických, národnostních, náboženských i jiných důvodů v letech 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

homosexuálů". Další čtenář vyjádřil pohoršení nad myšlenkou, že podobné články čtou i děti a mládež, a kritizoval publikování těchto textů jako chybu, která by se měla napravit.⁵²

Tyto reakce ilustrují rozrůstající se názorovou pluralitu v československé společnosti v závěru 80. let 20. století, která se o pár let později stala normou veřejné rozpravy.

5 Homosexuální aktivismus po sametové revoluci

Po politických změnách, ke kterým došlo v listopadu a prosinci roku 1989, začala v Československu vznikat nová uskupení, jež dříve nebyla možná. Homosexuálům se otevřely možnosti pro mnohem větší aktivistickou činnost.

V Praze jednu takovou iniciativu zformoval Jan Kříž, když vylepil hned několik plakátů volajících po změně; tím dal věci do pohybu a vzniklo „Hnutí tolerance (hnutí na podporu homosexuálů a boje proti AIDS)“. Členové skupiny byly osoby o něco mladší než ti, kteří tvořili Klub/Lambdu, často se jednalo o studenty vysokých škol.⁵³

Dne 14. prosince 1989 publikoval Informační servis, tiskový orgán Občanského fóra, článek o Hnutí tolerance. V článku je Jan Kříž uveden jako kontaktní osoba hnutí. Článek se zabývá problematikou homosexuality v tehdejší Československu a poukazuje na přetrvávající stigmata a diskriminaci homosexuálů. Hnutí zdůrazňuje vrozenou povahu homosexuality a kritizuje nedostatek zařízení a možností pro homosexuály v tehdejší společnosti. Poukazuje na absenci klubů, inzertních možností a prostorů pro seznamování a shromažďování homosexuální komunity. Hnutí tolerance v tomto kontextu varuje před negativními důsledky ignorování problematiky homosexuality. Nedostatek důstojných podmínek pro život homosexuálů dle Hnutí představuje hrozbu šíření HIV/AIDS, neboť trestnost některých homosexuálních činů není efektivní prevence šíření nemoci. Zároveň Hnutí uvádí, že chce úzce spolupracovat s veřejností a žádá o možnost publikovat.⁵⁴

⁵² SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ JJB. Inzerát ve veřejném záchodku?, *Informační servis*. Praha: Nezávislé tiskové středisko [online], 1990, s. 6

Hnutí tolerance o rok později upořádalo schůzi v restauraci U Vrtule, na kterou byla pozvána jak homosexuální menšina, tak i veřejnoprávní Československá televize. Hnutí se po chaotické diskuzi dohodlo, že bude podána žádost o registraci organizace „Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů (HRHO)“, později se začal používat název „Gay iniciativa – Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů“. Jednou z iniciativ byla i veřejná manifestace na Staroměstském náměstí, při které Hnutí demonstrovalo své požadavky na zrovnoprávnění.⁵⁵ Tato organizace také nepřímo stojí za úpravou trestního zákona, který stanovil věkovou hranici pro homosexuální styky na 18 let.

Ve stejné době, kdy vzniklo HRHO, vzniká oficiální sdružení „Svaz Lambda“, které doposud fungovalo pouze jako neoficiální organizace. Svaz Lambda se chápe jako celorepubliková organizace, která má zastřešovat organizace v jednotlivých městech. V prvním měsíčníku Lambda jsou uvedeny informace o šesti různých homosexuálních organizacích (Svaz Lambda, Moravská Lambda, HRHO, LEGA Hradec Králové, Hnutie Ganymedes, Gay Help). V Praze se sdružení Lambda dále rozdělilo na mužské a ženské odvětví, což vedlo v roce 1992 k vytvoření samostatného, výhradně ženského společenství nazvaného L-klub Lambda Praha. Významným projektem L-klubu bylo vydání první sbírky lesbické poezie s názvem „Promluv“ v roce 1992. Tento název se později stal nejen jménem časopisu Promluv, ale také celého sdružení Promluv.⁵⁶

Dne 24. června 1990 svolal předseda výkonného výboru Svazu Lambda setkání všech dosud vzniklých organizací, jehož cílem bylo domluvit společné fungování a vzájemnou spolupráci. Všichni přítomní se nakonec shodli na vytvoření federálního fóra všech homosexuálních organizací, které se bude scházet čtyřikrát do roka a ponese název „Sdružení organizací homosexuálních občanů v ČR (SOHO)“.⁵⁷

5.1 SOHO

Tato organizace měla mj. zajistit bezpečné sociální postavení pro homosexuály a podílet se na celostátní prevenci programu boje proti AIDS. Předsedou se stává Jiří Hromada,

⁵⁵ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

který oficiálně kandidoval na funkci poslance Federálního shromáždění (do parlamentu se nakonec nedostal).⁵⁸ SOHO organizovalo nespočet projektů a akcí. Kdybych měla jmenovat některé z nich, jsou to například „Gay Viola“ – umělci interpretovali díla s gay či lesbickou. „Gay pěvecký sbor“, soutěž „Gay man“ nebo asi nejznámější „Světlo pro AIDS“, což zahrnovalo pochody zaměřené na osvětu a prevenci v boji proti viru HIV.⁵⁹

Netrvalo dlouho a v dubnu roku 1991 bylo vydáno první číslo měsíčníku SOHO revue, které nahradilo doposud vycházející Lambda noviny. Časopis se stejně jako předchozí periodika podobného charakteru potýkal s problémy, které se dotkly například i časopisu z třicátých let „Hlas sexuální menšiny“, a tím byl nedostatek odběratelů a finančních prostředků. Záchranou pro něj byly dotace od Ministerstva zdravotnictví, jež v existenci tohoto periodika viděla osvětu v boji proti AIDS. O pár let později hrozil časopisu další zánik, a to v roce 1998, nicméně se na poslední chvíli stačil převést do soukromého vlastnictví majitele firmy Lázně A&A Žižkov, kde vycházel s pozměněným názvem „SOHO ABSOLUT“. ⁶⁰

Po sametové revoluci začalo do československé společnosti pronikat nové označení pro homosexuály, a to slovo „gay“, které párkrát použil i měsíčník Lambda. Soho revue pracuje v podstatě už pouze s tímto označením.

SOHO organizace postupně převzala úlohu Svazu Lambda a stala se zastřešující organizací pro všechny spolky dílčí, jako bylo například, z těch známějších, sdružení Promluv, Logos Praha⁶¹, STUD⁶², a spousty dalších. SOHO bylo také přijato do ILGA⁶³ a účastnilo se světové konference v Paříži 12. – 18. července 1992.⁶⁴

V roce 2001 se SOHO přeměnilo ze sdružení organizací na občanské sdružení a přejmenovalo se na „Gay iniciativu“. V samotné činnosti se mnoho nezměnilo: agenda i akce

⁵⁸ FANEL, Jiří. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000.

⁵⁹ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

⁶⁰ FANEL, Jiří. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000.

⁶¹ Křesťanský spolek s cílem integrovat nejen gaye a lesby do společnosti i církve

⁶² Vysokoškolský gay a lesbický spolek založený na půdě Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

⁶³ Celosvětová federace, která sdružuje národní a lokální s cílem dosáhnout stejných rovných pro LGBT komunitu po celém světě

⁶⁴ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012.

zůstaly stejné, pokračovala snaha o rovné podmínky pro gay a lesbickou minoritu. V roce 2006 ukončila Gay iniciativa veškerou svou aktivitu, neboť dle jejích slov dosáhli svého cíle a registrované partnerství vstoupilo v platnost.⁶⁵

6 Historické pozadí registrovaného partnerství v České republice

V této kapitole se zaměřím na analýzu procesu zavádění registrovaného partnerství v České republice. Zmíním klíčové události, hlavní aktéry a diskuze, které probíhaly v boji za legalizaci této formy soužití mezi osobami stejného pohlaví.

Trestnost homosexuality se do trestního zákonu už nikdy nevrátila. Sexuologové Petr Weiss a Jaroslav Zvěřina prováděli v letech 1993-1998 opakovaně výzkumy názorů společnosti. Z výsledků vyplývá, že společnost pohlíží na homosexualitu jako na nemoc, ale už nikoliv jako na trestný čin.⁶⁶ K vyjmutí homosexuality Světovou zdravotnickou organizací WHO z Mezinárodního seznamu veřejných chorob přitom došlo již 17. května 1990. Na základě toho zrušení byl tento den vyhlášen dnem boje proti homofobii, bifobii a transfobii.⁶⁷

Po dosažení dekriminalizace homosexuality společnost čelila další výzvě v podobě úsilí o prosazení práv homosexuálů ve snaze zavést alespoň registrované partnerství.

6.1 Prvotní snahy organizace SOHO

V reakci na přípravu rodinněprávní novely občanského zákoníku v roce 1995 se organizace SOHO pokusila prosadit průlomový krok – možnost uzavřít registrované partnerství pro homosexuální a zároveň i heterosexuální páry. Takto pojaté registrované partnerství (tj. možnost uzavřít svazek mezi osobami stejného i opačného pohlaví) bylo zavedeno v této době už v Nizozemsku, Dánsku nebo Norsku.⁶⁸ Jednalo se o historicky první návrh registrovaného partnerství na území Česka.

⁶⁵ SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012

⁶⁶ ZVĚŘINA, Jaroslav a Petr WEISS. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. Praha: Portál, 2001.

⁶⁷ TOMAN, Hynek. Před 30 lety přestala být homosexualita nemoc. Proč to trvalo tak dlouho?, *Prague pride* [online], 2020

⁶⁸ LAW, Kateřina. *Registrované partnerství a adopce*. [online]. Praha, 2017

Vláda pod vedením Václava Klause však návrh SOHO zamítla a neumožnila jeho projednání v Poslanecké sněmovně.⁶⁹ První pokus o zavedení registrovaného partnerství v České republice tak neuspěl.

6.2 Návrh z roku 1997

Dne 17. 12. 1997 předložila skupina poslanců (Zuzana Rujbrová, Jana Gavlasová a Jaroslav Zvěřina) návrh⁷⁰ samostatného zákona o registrovaném partnerství pro stejnopohlavní páry. Ten měl umožnit uzavřít registrované partnerství prostřednictvím smlouvy ve formě notářského zápisu. Registrované partnerství mělo mít zcela stejné právní následky jako manželství, což ovšem neplatilo o úpravě vztahu k nezletilým dětem.

V lednu roku 1998 po projednání tohoto návrhu došla vláda v čele s Josefem Tošovským k nesouhlasnému stanovisku.⁷¹ Vyčítá tomuto návrhu pouhou rámcovou představu zákona a právní neúplnost, která neodpovídá na důležité otázky fungování registrovaného partnerství.

Návrh byl projednáván 23. března 1998 a již v prvním čtení zamítnut. Poslankyně Zuzana Rujbrová v úvodní řeči představila argumenty, které jsou důležité pro přijetí právní úpravy soužití dvou lidí stejného pohlaví.⁷²

Předkládaný návrh se snaží posílit pozitivní mezilidské vztahy s akcentací na hodnoty vzájemné sounáležitosti, emoční blízkosti a také solidarity tak, že akceptuje a společensky uznává nejen tradiční spektrum společenských vztahů a svazků, ale rozšiřuje je o novou formu párového soužití.⁷³

V samotné diskuzi poslanců hned několikrát zaznívají výtky k nedostatečné připravenosti návrhu zákona a odpůrci často zdůrazňují narušení řádu společnosti a ohrožení statusu rodiny.⁷⁴

⁶⁹ LAW, Kateřina. *Registrované partnerství a adopce*. [online]. Praha, 2017

⁷⁰ Sněmovní tisk č. 359: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1997

⁷¹ Sněmovní tisk č. 359/1: Stanovisko vlády k návrhu zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1997

⁷² Stejnoprotokol z 23. schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ze dne 26. 3. 1998. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1998

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

6.3 Návrh z roku 1999

Další návrh zákona byl předložen Poslanecké sněmovně roku 1999 opět skupinou poslanců.⁷⁵ Od toho předchozího se charakterem příliš nelišil. Jedna ze změn byla hned v názvu a místo návrhu „zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví“ došlo ke změně na „zákon o partnerském soužití osob téhož pohlaví“.

Návrh zapracoval předchozí námitky odpůrců, například v návrhu z roku 1997 je uvedeno, že smlouvu mohou páry uzavřít pod podmínkou, že je alespoň jeden z nich české státní příslušnosti a má trvalý pobyt na území České republiky. V novém návrhu toto znění doplňují stanoviskem „je-li jedna z osob hodlajících uzavřít smlouvu o partnerském soužití osobou bez českého občanství, musí mít v České republice povolení k trvalému pobytu“.⁷⁶

V obecné části návrhu zákona znovu poslanci reagují na předchozí obavu o narušení statusu tradiční rodiny. Podle nich přijetí zákona o partnerském soužití nijak neovlivní, neboť je určen pro osoby, které si tradiční rodinu zvolit nemohou, nebo nechtějí. Zároveň zdůrazňují benefit snížení rizika přenosu pohlavně přenosných chorob, a to včetně infekce viru HIV/AIDS.⁷⁷

Tehdejší vláda v čele s Milošem Zemanem vyjádřila k návrhu zákona souhlas.⁷⁸

I když návrh postoupil do druhého čtení, které se konalo 2. 12. 1999, po obecných rozpravách byl Poslaneckou sněmovnou zamítnut.⁷⁹

6.4 Návrh z roku 2001

Dne 4. 5. 2000 navrhla Rada vlády pro lidská práva vládě usnesení o přípravě věcného záměru návrhu zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví.⁸⁰ Tímto usnesením apeluje

⁷⁵ Zuzana Bebarová Rujbrová, Jan Zahradil, Jitka Kupčová, Monika Mihaličková, Jiří Maštálka, Hana Orgoníková, Dalibor Matulka, Miloslav Ransdorf, Pavel Kováčik, Jaromír Kohlíček

⁷⁶ Sněmovní tisk 124/0 Návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1999

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Sněmovní tisk 124/1: Stanovisko vlády k tisku 124. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1999

⁷⁹ Usnesení PS č. 631 k zákonu o partnerském soužití osob téhož pohlaví a o změně a doplnění některých zákonů. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1999

⁸⁰ Usnesení Rady pro lidská práva ze dne 4.5.2000 k přípravě věcného záměru návrhu zákona o partnerském soužití osob stejného pohlaví. *Vláda České republiky* [online]. 2000

na vládu, aby se začala návrhem znovu zabývat, neboť věří, že je potřeba zajistit homosexuálně orientovaným občanům podmínky v rovnosti prožívání práv a svobod, rovnosti v důstojnosti a základní předpoklady svobodného rozvoje osobnosti.⁸¹

Na základě toho vláda vypracovala a dne 27. 9. 2001 předložila nový návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví⁸² a zároveň návrh zákona o změnách některých zákonů s ním souvisejících.⁸³

Od svých předchozích návrhů se tento zásadně lišil délkou a propracovaností. Důkladněji rozebíral vznik a zánik partnerského soužití. Nově mohlo být například zrušeno pouze rozhodnutím soudu. Práva a povinnosti partnerů byly také mnohem přesněji určeny. Oba partneři mají v partnerském soužití stejná práva a povinnosti, jsou povinni respektovat svou důstojnost, vzájemně si pomáhat a zajišťovat společné potřeby podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Partner je oprávněn zastupovat druhého partnera v jeho běžných záležitostech a partneři mají vzájemnou vyživovací povinnost, včetně možnosti vzniku této povinnosti po zrušení partnerství. Zákon také počítal se vznikem společného jmění partnerů, na což reagoval doplňující zákon, který se zabýval změnou s tím souvisejících zákonů.⁸⁴ Nechyběla zde ani právní úprava vztahu k dětem. Uzavření partnerského soužití rozhodně nemělo být překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti, a pokud žijí oba partneři v jedné domácnosti, předpokládá se, že na výchově se podílejí oba. Na druhou stranu zákon odmítá možnost osvojení dítěte, svěření do výchovy či svěření dítěte do pěstounské péče a ustanovení partnera poručníkem dítěte.⁸⁵

Tento zákon byl oproti předchozím velmi dobře zpracován, reagoval na obavy vyřčené v minulých návrzích a pracoval s již existujícími zákony, kterých by se tento zákon dotýkal.

⁸¹Usnesení Rady pro lidská práva ze dne 4.5.2000 k přípravě věcného záměru návrhu zákona o partnerském soužití osob stejného pohlaví. *Vláda České republiky* [online]. 2000

⁸² Sněmovní tisk 1075/0 VI. zák. o partnerském soužití osob téhož pohlaví. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2001

⁸³ Sněmovní tisk 1076/0 VI. zák. o změnách v souvis. s přijetím z. o partner. soužit. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2001

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Sněmovní tisk 1075/0 VI. zák. o partnerském soužití osob téhož pohlaví. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2001

První čtení tohoto zákona proběhlo 25. 10. 2001, kdy návrh zákona předložil tehdejší ministr spravedlnosti Jaroslav Bureš. Ten ve své řeči mimo jiné zdůrazňuje také rezoluci Evropského parlamentu, který své členské státy vyzývá k prosazení rovnoprávnosti občanů jiné sexuální orientace s většinovou heterosexuální společností.⁸⁶

Po dlouhé parlamentní rozpravě byl vrácen návrh zákona vládě k přepracování a do poslanecké sněmovny se už nikdy znovu nevrátil.

6.5 Návrh z roku 2004

Další návrh zákona předložila skupina poslanců⁸⁷ 21. dubna 2004.⁸⁸ Návrh se navrácí k původnímu označení „registrované partnerství“ namísto „partnerského soužití“. Stejně jako předchozí návrh i tento definuje práva a povinnosti partnerů a v zásadě se příliš neliší od návrhu z roku 2001.

Návrh stanovuje vzájemnou vyživovací povinnost mezi partnery, a to i po zrušení partnerského soužití, možnost zastupovat partnera v běžných záležitostech i vztah k dětem, kde se stejně jako v předchozím návrhu partnerství vylučuje s osvojením dítěte. Nově je stanovena povinnost týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte pro oba partnery, pokud žijí ve stejné domácnosti. Na rozdíl od návrhu z roku 2001 tento zcela vyškrtl společné jmění partnerů⁸⁹ a pracuje s úpravou dalších zákonů v reakci na to přímo v návrhu.

V květnu téhož roku vláda ve svém usnesení sdělila své důvody neutrálního stanoviska.⁹⁰ Vláda v čele s Vladimírem Špidlou ve svých připomínkách zdůrazňuje fakt, že navrhovaná právní úprava registrovaného partnerství by neměla být obdobná instituci manželství. Mělo by se jednat o uzákonění formy s právní vymezeností práv a povinností,

⁸⁶ Stejnoprotokol schůze poslanecké sněmovny, 25. října 2001. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2001

⁸⁷ Taťána Fischerová, Jitka Kupčová, Jan Zahradil, Kateřina Konečná, Vlastimil Ostrý, Zdeněk Jičínský, Jaroslav Zvěřina, Vladimír Koniček a Pavel Svoboda

⁸⁸ Sněmovní tisk 650/0: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2004

⁸⁹ Sněmovní tisk 650/0: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2004

⁹⁰ Sněmovní tisk 650/1: Stanovisko vlády k tisku 650/0. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2004

a to odděleně od rodinného práva. Z tohoto důvodu by nemělo být součástí návrhu řešení vzájemné vyživovací povinnosti, vztah k dětem nebo zařazení partnera do první dědické skupiny spolu s dětmi a manželem zůstavitele.

První čtení návrhu zákona o registrovaném partnerství, které se konalo 18. června 2024, opět vyvolalo bouřlivé diskuse. Stejně jako v minulých letech se objevili jak silní odpůrci, tak i zastánci této právní úpravy. Počet podporovatelů se tentokrát mírně zvýšil, což naznačuje posun vnímání této problematiky ve společnosti.

Zuzana Rujbrová, jedna z autorek dřívějších návrhů zákona o registrovaném partnerství, se stala podporovatelkou i této úpravy. Zdůraznila historický kontext a poukázala na to, že Československo bylo kdysi první zemí, která dekriminalizovala homosexualitu. Zdůrazňuje, že Česká republika mohla na tuto pokrokovost navázat a být jedním z prvních států, které zavedly registrované partnerství. Apeluje tedy nyní na Poslaneckou sněmovnu, aby tak učinila, neboť je nejvyšší čas.⁹¹

Návrh se dostal až do třetího čtení, které se konalo 11. února 2005, a o jeden jediný hlas nebyl přijat.⁹²

6.6 Návrh z roku 2005

Vzhledem k velkému zájmu o problematiku ze strany poslanců i široké veřejnosti byl po necelých třech měsících předložen další, tentokrát finální návrh⁹³ zákona o registrovaném partnerství. Skupina poslanců⁹⁴ ho předložila 29. dubna 2005. Nejednalo se o zcela nový návrh, jen lehce poupravenou podobu toho předchozího se zpracováním pár připomínek.⁹⁵

⁹¹ Stejnoprotokol schůze Poslanecké sněmovny, 18. června 2004. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2004

⁹² Výsledky 41. schůze, 192. hlasování: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2005

⁹³ Sněmovní tisk 969/0: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2005

⁹⁴ Anna Čurdová, Jitka Kupčová, Taťána Fischerová, Kateřina Dostálová, Lucie Talmanová, Kateřina Konečná, Zdeněk Jičínský, Vladimír Doležal, Pavel Svoboda, Vlastimil Ostrý, Vladimír Koníček

⁹⁵ Sněmovní tisk 969/1: Stanovisko vlády k tisku 969/0. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2005

Vláda reagovala obdobně, tedy zaujala neutrální stanovisko s několika připomínkami. Stejně jak minule navrhuje vypustit část o vzájemné vyživovací povinnosti mezi partnery.

Návrh zákona prošel druhým i třetím čtením a byl schválen 86 poslanci ze 147 přítomných.⁹⁶ V Senátu byl také schválen, a tak mohl být 2. 2. 2006 doručen prezidentovi k podepsání. Ten se rozhodl zákon nepodpořit; ve svém odůvodnění tohoto kroku uvádí:

Zákon, který vracím, není o partnerství osob stejného pohlaví, ale o registraci tohoto partnerství státem a o doprovodných efektech této registrace jak pro ty, kterých se bezprostředně týká, tak pro ostatní.⁹⁷

Prezident Václav Klaus je výrazně proti postavení registrovaného partnerství na stejnou úroveň jako manželství a zdůrazňuje rozdílnost těchto institucí.⁹⁸

Poslanecká sněmovna se tedy sešla znovu a zákon byl 15. března 2006 schválen o jeden jediný hlas.⁹⁹ Ke schválení byla potřeba nadpoloviční většina, tedy 101 hlasů a přesně to tehdy návrh zákona získal. Po mnohaletém úsilí jak poslanců, tak široké veřejnosti, která se zasazovala o práva homosexuální menšiny, byl konečně schválen a 1. července 2006 nabyl účinnosti Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů (Sbírka zákonů č. 115/2006 Sb.).

7 Homosexualita v současnosti

S nástupem nového století se do povědomí široké veřejnosti čím dál více dostává zkratka LGBT, případně LGBT+, jako označení pro lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby. Znaménko plus symbolizuje zahrnutí dalších identit, jako jsou queer, intersex a asexuální

⁹⁶ Výsledky 51. schůze, 933. hlasování: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2005

⁹⁷ Sněmovní tisk 969/5: Stanovisko prezidenta k tisku 969/0. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2006

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Výsledky 54. schůze, 311. hlasování: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2006

osoby – proto se někdy setkáme i s delší zkratkou jako LGBTQIA apod. V této práci budu nadále používat označení se znaménkem plus.

Po zavedení registrovaného partnerství bylo zřejmé, že se jedná pouze o dílčí krok k dosažení plného zrovnoprávnění s manželstvím, na kterém bylo stále nutné pracovat. Vznikaly nové organizace usilující o práva LGBT+ lidí a ty stávající aktivně pokračovaly ve své činnosti. Snaha o legalizaci manželství pro všechny se stala jedním z klíčových témat ve společnosti a tato otázka je již běžně součástí politických debat a programů politických kandidátů.

7.1 Organizace bojující za práva LGBT+ a jejich odpůrci

Z těch dle mého názoru známějších organizací působících v současnosti bych vyzdvihla Queer Geography, která provádí výzkumy, pořádá osvětové kampaně a popularizuje a vzdělává společnost v oblasti problematiky LGBT+ komunity.¹⁰⁰ Organizace PROUD se snaží prosadit společnou adopci dětí u stejnopohlavních párů, bojuje za lepší vzdělávání ve školských institucích, staví se proti diskriminaci na pracovišti a brání další práva zasazující se o kvalitnější život homosexuálů.¹⁰¹ Dalším aktérem je filmový festival Mezipatra představující české a zahraniční filmy s LGBTQ+ tématy a jejich tvůrce a tvůrkyně¹⁰². Organizace Logos Česká republika navazuje na dřívější Logos Praha a pracuje s integrací gayů a leseb do společnosti i církve a snaží se o zdravé duchovní propojení těchto dvou oblastí.¹⁰³ Jako další bych ráda zmínila Amnesty International. Tato organizace bojuje za svobodu a dodržování lidských práv a proti bezpráví po celém světě.¹⁰⁴ A asi nejznámější pro širokou veřejnost je Prague Pride, který pořádá jeden z největších LGBT+ festivalů v České republice a svým průvodem dává možnost seberealizaci, vytváří inkluzivní prostředí a usiluje o podporu rozmanitosti ve společnosti.¹⁰⁵

¹⁰⁰ *Queer geography – O nás* [online]. 2023

¹⁰¹ *Dlouhodobé cíle PROUDu* [online]. [2011]

¹⁰² *Mezipatra – O nás* [online]. © 2024

¹⁰³ *Logos Česká republika – O nás* [online]. 2024

¹⁰⁴ *Příběh hnutí Amnesty* [online]. b. r.

¹⁰⁵ *Prague pride – O spolku* [online]. © 2024

Všechny tyto organizace společně vytvořily v roce 2017 kampaň Jsme fér. Hlavním cílem kampaně Jsme fér je legalizace manželství pro všechny páry bez ohledu na sexuální orientaci, což zahrnuje i možnost adopce dětí pro homosexuální páry. Kromě prosazování manželství pro všechny se kampaň zaměřuje na zrovnoprávnění LGBT+ lidí v oblastech bydlení, zaměstnání, vzdělání i zdravotní péče. Bojuje proti diskriminaci a homofobii, pořádá akce v podobě demonstrací, workshopů, protestů, sepisování petic a v neposlední řadě se snaží ovlivnit politiky a prosadit legislativní změny ve prospěch LGBT+ komunity.¹⁰⁶

Proti této tendenci stojí významný odpůrce manželství pro všechny, a sice sdružení Aliance pro rodinu. Ta se zaměřuje na zachování institutu manželství pouze pro muže a ženu a zdůrazňuje potřebnou stabilitu dvou pohlaví pro výchovu dítěte.¹⁰⁷ V roce 2003 vydalo Hnutí pro život knihu s názvem *Terapie homosexuality*, ve které zdůrazňuje roli muže a ženy ve společnosti a jejich přirozenou ideologii nerovnosti mezi pohlavím. Žena má být vedena a dobývána mužem, pokud je tomu v manželství jinak, jedná se nejspíš o homosexuálního muže. Nemoc homosexuality údajně vychází z pocitu méněcennosti a je třeba ji léčit.¹⁰⁸

8 Proces přijetí partnerství

Registrované partnerství a manželství jsou často chápány jako dvě neslučitelné reality, kde partnerství je odsouváno do stínu manželství, ačkoliv se liší pouze v orientaci partnerů. Registrované partnerství se vnímá jako něco podřadného, neboť ani zdaleka neumožňuje nabývat stejných práv jako manželství. Z výzkumné zprávy¹⁰⁹ z roku 2022 vyplývá, že 98 % respondentů z řad LGBT+ komunity si přeje manželství pro všechny a iniciativa Jsme fér zdůrazňuje, že až 72 % české populace podporuje možnost sňatku pro všechny páry bez rozdílu.¹¹⁰

¹⁰⁶ *Jsme fér - Kdo jsme* [online]. b. r.

¹⁰⁷ *Aliance pro rodinu - Naše cíle* [online]. © 2024

¹⁰⁸ AARDWEG, G. J. M. van den a Krista BLAŽKOVÁ. *Terapie homosexuality: Rádce pro postižené a poradce.*, Jihlava: Hnutí pro život, 2003.

¹⁰⁹ PITOŇÁK, Michal a Marcela MACHÁČKOVÁ. *Být LGBT+ v Česku 2022.* [online]. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, 2023

¹¹⁰ Férový přístup k manželství., *Jsme fér* [online]. b. r.

Politická scéna na to reagovala a dne 3. 6. 2022 podala skupina poslanců¹¹¹ návrh zákona, který upravoval zákon o manželství.¹¹² Vyjímal z definice svazek mezi „mužem a ženou“ a upravoval jej na svazek „dvou lidí“. Schválením tohoto zákona by stejnopohlavní páry nabyly zcela stejných práv jako páry heterosexuální.

Vláda návrh na svém zasedání projednala a 1. 7. 2022 k němu zaujala neutrální stanovisko¹¹³, přičemž upozorňuje na jisté nedostatky, které v něm nalézají. Ku příkladu zde není jasně definovaný zápis rodičů do rodného listu dítěte, neboť doposud se vycházelo ze zásady, že dítě má matku pouze jednu.

O necelý rok později se v prvním čtení v Poslanecké sněmovně návrh zákona projednával na několikrát. Zazněly jak silné argumenty pro jeho schválení, tak i odpor ze strany konzervativnějších poslanců. Obháječi zákona označovali registrované partnerství za zastaralé a zdůrazňovali nutnost nastavit stejná práva pro všechny. Poslanec Michal Zuna (TOP 09) navíc poukázal na absurditu samotného registrování lidí.

„Registrujeme auta, registrujeme zvířata na výstavě a podobně, ale rozhodně bychom neměli registrovat lidi“¹¹⁴

Manželství pro všechny bylo pro odpůrce velkou překážkou, proto zazněla i smířčí úprava (od některých členů KDU-ČSL) se skoro rovnými právy, která se ale nenesla s pojmem manželství. To necht' je vyhrazeno pouze pro muže a ženu.

Zákon nakonec prvním čtením prošel, plnou podporu získal ode všech poslanců Pirátské strany, Starostů a nezávislých a TOP 09. Naopak ani jediný podporující hlas strany SPD. Zbylé strany byly názorově roztržštěné.¹¹⁵

V obecné rozpravě při druhém čtení 7. 2. 2024 Poslanecká sněmovna pracuje s pěti různými pozměňovacími návrhy, existuje tedy šest různých variant toho, co přinese finální hlasování o manželství pro všechny páry v Poslanecké sněmovně.

¹¹¹ Josef Bernard, Markéta Pekarová Adamová, Olga Richterová, Martin Baxa a Jana Pastuchová

¹¹² Sněmovní tisk 241/0 Novela z. - občanský zákoník. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2022

¹¹³ Sněmovní tisk 241/1: Stanovisko vlády k tisku 241/0. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2022

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ MANŽELSTVÍ PRO VŠECHNY PÁRY POSTOUILO DO DRUHÉHO ČTENÍ., *Jsme fér* [online]. 2023

8.1 Rovné manželství

První variantou je původní návrh poslanců v čele s Josefem Bernardem. Tato novela zákona by zcela zrovnoprávnila všechny páry a tím pádem i všechna práva, která jsou s manželstvím spojená.

8.2 Stejná práva, dva různé názvy

Poslanci¹¹⁶ napříč politickým spektrem předložili pozměňovací návrh, který podporuje koncept rovného manželství pro všechny. Přestože podporují první variantu, obávají se nedostatečné podpory ostatních poslanců v Poslanecké sněmovně, a proto navrhují alternativní variantu. Ta by zajišťovala stejná práva pro všechny, včetně rodičovských práv, společného jmění, vdovského/vdoveckého důchodu a dalších. Jediným rozdílem by byl název této právní instituce, který by zněl „partnerství“.¹¹⁷ Tento návrh do jisté míry reflektuje argumenty zaznívající během obecné rozpravy, podle kterých by manželství mělo být vyhrazeno pouze pro muže a ženy.

8.3 Partnerství pouze s přiosvojením

Jiří Navrátil (KDU-ČSL) a Helena Válková (ANO) předložili pozměňovací návrh, který, podobně jako předchozí návrh zachovává dvě kategorie právních vztahů, ale zároveň vylučuje společné adopce pro stejnopohlavní páry. Tento návrh umožňuje pouze osvojení dítěte druhého partnera nebo partnerky.¹¹⁸ Složitost této úpravy, na kterou mnozí poslanci upozorňují, spočívá v procesu adopce dítěte z ústavní péče. Dítě musí nejprve projít adopčním procesem jednoho z rodičů, a poté stejným procesem znovu, aby si jej mohl přiosvojit partner či partnerka tohoto rodiče.

8.4 Partnerství pouze s drobnými změnami

Karel Haas (ODS), Pavel Bělobrádek (KDU-ČSL) a Zuzana Ožanová (ANO) předložili návrh, který opět umožňuje uzavřít „partnerství“ s právy na vdovské/vdovecké důchody a společné jmění. Tento návrh však zcela vylučuje rodičovská práva, jako je společná adopce

¹¹⁶ Josef Cogan, Ondřej Kolář, Taťána Malá, Jakub Michálek a Helena Válková

¹¹⁷ RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. O čem bude hlasovat Sněmovna ve 3. čtení aneb jedno manželství, jeden pozměňovák a čtyři úplné ukrajovány., *Jsme fěr* [online]. 2024

¹¹⁸ Tamtéž.

nebo přiosvojení.¹¹⁹ Situace pro stejnopohlavní páry by se tedy, kromě drobných úprav, nezměnila.

8.5 Partnerství pouze s drobnými změnami č.2

Poslanci SPD Jan Síla a Jaroslav Dvořák podali zcela totožný pozměňovací návrh jako Karel Haas, Pavel Bělohrádek a Zuzana Ožanová viz kapitola výše.¹²⁰

8.6 Přejmenování registrovaného partnerství

Posledním pozměňovacím návrhem je předloha od Václava Krále (ODS) a Aleše Juchelky (ANO), která umožňuje pouze přejmenování institutu „registrovaného partnerství“ na „partnerství“. Všechna práva a definice by zůstaly jinak zcela totožné. Tento návrh vzbudil pozornost, protože asistentkou Václava Krále je Jana Jochová, předsedkyně Aliance pro rodinu. Kampaň Jsme fér také upozorňuje na dřívější pracovní spolupráci Aleše Juchelky se Zdeňkou Rybovou, která je součástí organizace Hnutí pro život.¹²¹

V obecné rozpravě byly argumenty různé. Ve větší míře se diskutovalo o dětech a dopadech na ně. Následující příklady názorně zobrazují rozporuplné názory, které v diskuzi zaznívaly. Dva navrhovatelé již zmíněných návrhů. Zastávce manželství pro všechny, Josef Bernard (STAN) a opačné stanovisko poslance Jana Síly (SPD).

U heterosexuálních párů máme robustní rodinné právo, které chrání děti v běžném manželství, když to takto nazvu, v případě událostí, jako je úmrtí, rozvod, dědění – vždycky jsou to ty méně příjemné životní události. Ale ejhle, pak tu máme páry, stejnopohlavní páry, které vychovávají děti, a zde toto robustní rodinné právo neplatí.¹²²

¹¹⁹ RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. O čem bude hlasovat Sněmovna ve 3. čtení aneb jedno manželství, jeden pozměňovák a čtyři úplné ukrajovány., *Jsme fér* [online]. 2024

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Stejnoprotokol z 94. schůze schůze Poslanecké sněmovny, 28. února 2024. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2024

Matka a otec jsou dvojice komplementárních, vzájemně se doplňujících prvků rodiny, od nichž získá dítě mužský a ženský vzor chování do budoucna. Tato tvrzení zakládáme na tradici, výzkumech, ale i na přírodě – a pro děti přece všichni chceme jenom to nejlepší.¹²³

Dne 28. února 2024 se Poslanecká sněmovna sešla při třetím čtení a schválila pozměňovací návrh Jiřího Navrátila a Heleny Válkové. Zároveň byl schválen celý návrh zákona o partnerství, a to 123 poslaneckými hlasy ze 176 přítomných.¹²⁴

Poslanecká sněmovna předala novelu zákona Senátu dne 18. března 2024, přičemž tato novela měla být projednána již 17. dubna. Senát mohl novelu zákona přijmout, zamítnout, nebo předložit vlastní pozměňovací návrhy. Senát má na vyjádření zpravidla 30 dnů ode dne, kdy novelu od Sněmovny obdržel. Pokud Senát nepřijme žádné usnesení (tedy novelu neschválí ani nezamítne), nepředloží pozměňovací návrhy ani se neusnese, že se návrhem nebude zabývat, putuje zákon k podepsání prezidentovi.¹²⁵

Návrh zákona prošel jednotlivými výbory, během nichž byly předloženy různé pozměňovací návrhy. Žádné nakonec neprošly, ale zanechaly jisté obavy ve společnosti. Některé z těchto návrhů byly pro LGBT+ komunitu příznivé a vracely se k původnímu konceptu manželství pro všechny, zatímco jiné ještě více omezovaly práva stejnopohlavních párů. Například pozměňovací návrh senátorů Jana Paparegy a Zdeňka Hraby omezuje přiosvojení pouze na děti pokrevně spřízněné s jedním z partnerů, vylučuje společné pěstounství pro partnery a další. Tento návrh také zhoršuje práva heterosexuálních párů a žen, i přesto, že to není součástí návrhu zákona o partnerství. Například zavádí pokutu až 10 000 Kč pro ženy, které do rodného listu neuvedou muže, který jim dal souhlas k asistované reprodukci, nebo zakazuje ženě podstoupit umělé oplodnění s jiným mužem než s tím, se kterým je v manželství.¹²⁶

¹²³ Stejnoprotokol z 94. schůze schůze Poslanecké sněmovny, 28. února 2024. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2024

¹²⁴ Výsledky 94. schůze, 42. hlasování: Novela z. - občanský zákoník. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2024

¹²⁵ Analýza: Co čeká novelu o partnerství v Senátu? *Jsmefěr* [online]. 2024

¹²⁶ Návrh senátora Hraby a senátorky Chalánkové zhorší situaci a omezí práva stejnopohlavním párům, ale i všem lidem v Česku.

Po projednání ve čtyřech senátních výborech, jimiž sice žádná z úprav neprošla, bylo jasné, že Senát čeká náročná diskuze. Senátoři se zároveň netajili obavami, že případné vrácení zákona do Poslanecké sněmovny by mohlo znamenat jeho zamítnutí.¹²⁷

Jiří Růžička přišel v rámci výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice s návrhem, aby Senát zcela vypustil návrh zákona a nezabýval se jím vůbec. To by znamenalo, že by postoupil rovnou k podpisu prezidentovi. Tato taktika mohla brzy ztroskotat, neboť stačil jeden poslanecký klub či skupina deseti senátorů a návrh lze snadno vetovat. Ostatně KDU-ČSL na to byla připravena.¹²⁸

Poslanecký klub ODS a TOP 09 přišel s dalším návrhem, že se bod jednoduše vyřadí z programu a tím uplyne lhůta 30 dnů na projednání. Návrh zákona se tak v Senátu promlčí. Pro vyřazení bodu bylo 47 ze 77 přítomných senátorů.¹²⁹

„Je pravda, že se v historii ještě asi nic takového zřejmě nestalo. Už jsme ale nechtěli být svědky další zraňující diskuze.“¹³⁰

„Diskuze jsme se v Senátu nebáli, na výborech proběhla mohutně. Nepřáli jsme si ale, aby znovu zazněly věci, které lidi z LGBT+ komunity zraňují. Byla by to diskuze o ničem“¹³¹

Tento krok vyvolal mezi konzervativnějšími členy Senátu negativní reakce. Aliance pro rodinu jej označila na svém profilu na sociální síti X za rezignaci Senátu na svou roli v parlamentním systému.¹³²

Dne 29. 4. 2024 prezident Petr Pavel podepsal zákon a ten byl 21. 5. 2024 vyhlášen ve Sbírce zákonů pod číslem 123/20024 Sb. Od 1. ledna 2025 tak vstoupí v platnost možnost uzavřít „partnerství“ pro stejnopohlavní páry.

¹²⁷ VODRÁŽKA, Prokop. Lidovci chystali veto, ale ODS přišla s neobvyklou fintou. Jak Senát promlčel partnerství pro všechny., *Deník N* [online]. 2024

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ LÁSKA, Václav. Partnerství? Je to upatlaný kompromis, nebyla síla ho zlepšit, hrozilo, že z něj bude zlá věc. *DVTV* [online]. 2024

¹³² *Aliance pro rodinu, X* [online]. 17. 4. 2024

9 Současná práva homosexuálů v partnerství vs. manželství

LGBT+ komunita zatím nedosáhla plného zrovnoprávnění stejnopohlavních svazků s manželstvím, ale s přijetím partnerství se k tomuto cíli poněkud přiblížila. V této kapitole se zaměřím na rozdíly, které mezi těmito dvěma institucemi stále přetrvávají.

Nejvýznamnějším rozdílem je možnost společné adopce, kterou partnerství neumožňuje. Povoleno je pouze přiosvojení. Jak se často zdůrazňovalo v debatách, pokud si pár chce adoptovat dítě z ústavní péče, musí to provést ve dvou krocích. Nejprve jeden z partnerů dítě adoptuje, a následně si ho druhý partner přiosvojí. Organizace Jsme fér upozorňuje, že kromě psychické zátěže pro dítě i celou rodinu tento postup přináší administrativní zátěž pro stát, soudy a OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí).¹³³

Na partnery by se měla vztahovat stejná práva jako v manželství, tedy i společné jmění, možnost určení si společného příjmení při uzavírání partnerství, vdovský/vdovecký důchod, pracovní volno na uzavření partnerství a další.

Stávající registrovaná partnerství zůstanou zachována, avšak od 1. ledna 2025 již nebude možné uzavírat nová. Pokud budou chtít partneři z registrovaného partnerství vstoupit do partnerství, nemusí nic rušit, stačí uzavřít nový svazek.¹³⁴

¹³³ RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. O čem bude hlasovat Sněmovna ve 3. čtení aneb jedno manželství, jeden pozměňovák a čtyři úplné ukrajovány., *Jsme fér* [online]. 2024

¹³⁴ Partnerství pro stejnopohlavní páry přijato: otázky a odpovědi., *Jsme fér* [online]. 2024

Následující tabulka porovnává manželství, partnerství a již zaniklé registrované partnerství.

	Manželství	Registrované partnerství	Partnerství
Pracovní volno dva dny na uzavření svazku	ANO	NE	ANO
Společné jmění	ANO	NE	ANO
Společné příjmení po uzavření svazku	ANO	NE	ANO
Nárok na vdovský a vdovecký důchod	ANO	NE	ANO
Po úmrtí partnera přechází na druhého partnera nárok na různé dávky	ANO	NE	ANO
Možnost přiosvojení dítěte druhého partnera	ANO	NE	ANO
Možnost společného osvojení dítěte z ústavu	ANO	NE	NE
Společná adopce	ANO	NE	NE

Rozdíl spočívá také v samotném pojmu. Institut partnerství svým názvem naznačuje, že se jedná o něco jiného než manželství. Přitom v současnosti je ve 36 státech nebo zemích světa manželství zrovnoprávněno pro osoby rozdílného i stejného pohlaví.¹³⁵

Je třeba zohlednit i dopady tohoto rozdělování na mentální zdraví LGBT+ osob. Výzkumy ukazují, že tyto osoby jsou náchylnější k horšímu mentálnímu zdraví než jejich heterosexuální protějšky. Například sebevražedné myšlenky se objevují u šesti procent heterosexuální populace, zatímco u gayů a leseb jde o 25 procent, což je obrovský rozdíl.¹³⁶

Při obecné rozpravě o schválení manželství pro všechny poslankyně Olga Richterová zdůrazňovala dopady, které rozhodování Poslanecké sněmovny při hlasování má. Uvedla příklad sebevraždy ani ne patnáctiletého Filipa, který napsal dopis na rozloučenou, jenž poslankyně citovala.

Moc a moc si vážím vaší shovívavosti a toho, že jste to brali v pohodě a nevadilo vám to. Tohle, moje sexualita, je vlastně hlavní věc, kvůli které jsem to udělal. Dnešní svět je naprosto plný předsudků a nenáviděnosti k určitým skupinám lidí. To mě hrozně štve a přeji si, aby to tak nebylo, aby se se všemi lidmi zacházelo stejně a aby moje smrt aspoň trochu napomohla k veškeré rovnoprávnosti všech lidí na zemi. Nedokážu se změnit, i kdybych se snažil.¹³⁷

¹³⁵ Rovnost manželství ve světě., *Queergeography* [online]. 2024

¹³⁶ Neheterosexuální populace v Česku je ohroženější duševními poruchami., *Kolaps, Alarm* [online]. 2024

¹³⁷ Stejnoprotokol z 94. schůze schůze Poslanecké sněmovny, 28. února 2024. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2024

10 Závěr

Homosexuální menšina v české společnosti prošla od prvních emancipačních hnutí, novinových článků a aktivit jednotlivců bojujících za stejná práva pro všechny dlouhou a náročnou cestou, která stále není u konce. Díky úsilí oficiálních i neoficiálních organizací a přispění medicíny došlo v české společnosti k dekriminální homosexualitě již v roce 1961, čímž jsme se zařadili mezi moderní a otevřeně smýšlející země. Přesto je znepokojivé, že i přes tento historický pokrok stále nemáme v současnosti právně uznávané manželství pro všechny. Boj za získání stejných práv pro stejnopohlavní páry tedy pokračuje a Česko si na tento zásadní krok bude muset nějaký čas počkat.

V současné době je třeba ocenit skutečnost, že Poslanecká sněmovna, po sedmnácti letech od zavedení registrovaného partnerství, přijala zákon, který následně prezident České republiky podepsal, čímž tento právní předpis vstoupil v platnost. Zákon umožňuje stejnopohlavním párům uzavřít partnerství. I když to stále není plnohodnotné manželství, nová úprava poskytuje stejnopohlavním párům více práv, než jaká jim poskytovalo registrované partnerství. Česká společnost je ve srovnání s některými jinými zeměmi světa v přijetí manželství pro všechny konzervativnější, a proto se změny prosazují pomaleji. Tento legislativní návrh vyvolal během celého procesu schvalování bouřlivé diskuze nejen ve Sněmovně, nýbrž i mezi občany. Reakce byly rozmanité, od pobuřujících po obhajující, a zaznívaly ze strany různých organizací, kampaní, hnutí i jednotlivých občanů usilujících o spravedlivé a rovné právo pro všechny.

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo popsat postup a proces zrovnoprávnění homosexuálních svazků v české společnosti. V práci jsem popisovala jednotlivá období a jednotlivé procesy chronologicky tak, jak se nesly dějinami. Zaměřila jsem se primárně na českou společnost, i když v některých pasážích jsem ji porovnávala se zahraniční situací, neboť jsem to vnímala jako důležité pro kontext a přehled a pro alespoň částečné vyboření z metodologického nacionalismu.

Kromě legislativních změn je důležité i nadále zvyšovat povědomí o problematice LGBT+ komunity a bojovat proti homofobii, transfobii a dalším formám diskriminace. Toho lze dosáhnout prostřednictvím kampaní, vzdělávacích programů a budování dialogu mezi různými skupinami společnosti.

11 Seznam uvedených zdrojů

1. AARDWEG, G. J. M. van den a Krista BLAŽKOVÁ. *Terapie homosexuality: Rádce pro postižené a poradce*. Jihlava: Hnutí pro život, 2003. ISBN 80-239-1403-0.
2. *Aliance pro rodinu - Naše cíle* [online]. © 2024 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://alipro.cz/o-alianci/#nase-cile>
3. *Aliance pro rodinu, X* [online]. 17. 4. 2024 [cit. 2024-07-11]. Dostupné z: <https://x.com/aliprorodinu/status/1780546156155502831?s=46>
4. Analýza: Co čeká novelu o partnerství v Senátu? *Jsmefěr* [online]. 2024, 1 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/analyza_co_ceká_novelu_partnerství_senat
5. BRZEK, Antonín a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4.
6. Československo, Vilém HERNRITT a Jaroslav KALLAB. *Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Československý Kompas, 1927, Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:e8115768-6453-4049-9854-b1fcffeffc2>
7. DAVID, Roman, *Ústava České republiky: Listina základních práv a svobod: úplné znění doplněné poznámkami, úvodem do problematiky a výběrem ze soudních případů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1997, s. 188. ISBN 80-7182-007-5. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:75a062e0-5a11-11e9-b2a9-005056825209>
8. *Dlouhodobé cíle PROUDu* [online]. [2011] [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <http://www.proud.cz/o-proudu/cile-a-vize.html>
9. FANEL, Jiří. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000. ISBN 80-7272-010-4.
10. Férový přístup k manželství. *Jsmefěr* [online]. b. r. [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/proc_manželství
11. HIML, Pavel; SEIDL, Jan a SCHINDLER, Franz. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0876-7.
12. *Hlas sexuální menšiny: zájmy uznávané vědou a kulturními státy*. Praha: František Černý, 01.06.1931, 1(3), s. [1b]. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:42b64240-ed2f-11ed-beb1-5ef3fcdaa9a7>

13. JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5.
14. JJB. Inzerát ve veřejném záchodku? *Informační servis*. Praha: Nezávislé tiskové středisko [online]. Nezávislé tiskové středisko, 1990, (28), s. 6 [cit. 2024-05-29]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:7ccaca40-ab13-11e3-b74a-5ef3fc9ae867?page=uuid:116e7ab0-add1-11e3-bb86-005056825209&fulltext=inzer%C3%A1t>
15. *Jsme fér - Kdo jsme* [online]. b. r. [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/kdo_jsme
16. LÁSKA, Václav. Partnerství? Je to upatlaný kompromis, nebyla síla ho zlepšit, hrozilo, že z něj bude zlá věc. *DVTV* [online]. 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://www.dvttv.cz/videos/partnerstvi-je-to-upatlany-kompromis-nebyla-sila-ho-zlepsit-hrozilo-ze-z-nej-bude-zla-vec-rika-laska>
17. LAW, Kateřina. *Registrované partnerství a adopce* [online]. Praha, 2017 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: https://dodo.is.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/92647/DPTX_2016_1_112_20_0_354028_0_183721.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Univerzita Karlova.
18. LIŠKOVÁ, Kateřina a ŠKROB, Jan J. *Politika touhy: sex a věda v komunistickém Československu*. Brno: Host, 2022. ISBN 978-80-275-1380-2.
19. *Logos Česká republika – O nás* [online]. 2024 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://logos-nazkousku-cz.webnode.cz/historie/>
20. Manželství jen jako svazek muže a ženy v Ústavě? Skandální, napsal šéf Pirátů. *IDnes.cz* [online]. 2022 [cit. 2024-06-11]. Dostupné z: Manželství jen jako svazek muže a ženy v Ústavě? Skandální, napsal šéf Pirátů Zdroj: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zakotveni-manzelstvi-jako-svazku-muze-a-zeny-ustava-navrh-54-poslancu-prezident-zeman.A220729_044055_domaci_kop
21. MANŽELSTVÍ PRO VŠECHNY PÁRY POSTOUILO DO DRUHÉHO ČTENÍ. In: *Jsme fér* [online]. 2023 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/prvni_hlasovani_2023
22. *Mezipatra – O nás* [online]. © 2024 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://www.mezipatra.cz/festival/o-nas.html>
23. Návrh senátora Hraby a senátorky Chalánkové zhorší situaci a omezí práva stejnopohlavním párům, ale i všem lidem v Česku. *Jsme fér* [online]. 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/senat_navrh_zhorsi_situaci_a_omezi_prava
24. Neheterosexuální populace v Česku je ohroženější duševními poruchami. *Kolaps, Alarm* [online]. 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2024/05/neheterosexualni-populace-v-cesku-je-ohrozenejsi-dusevnimi-poruchami-rika-vyzkumnik-pitonak/>

25. *Nový hlas: list pro sexuální reformu*. Hranice: Josef Hladký, 01.05.1932, **1**(1), s. [1b]. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:44ae4184-6287-4f01-af9b-39cf96ce8e1d>
26. *Nový hlas: list pro sexuální reformu*. Hranice: Josef Hladký, 01.11.1932, **1**(7-8), s. 14. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:2bd23cb0-fb2a-11ed-a810-5ef3fcdaa9a7>
27. Partnerství pro stejnopohlavní páry přijato: otázky a odpovědi. *Jsme fér* [online]. 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/otazky_odpovedi_partnerstvi_prijato
28. PAŽOUT, Jaroslav a Kateřina PORTMANN. *"Nechtění" spoluobčané: skupiny obyvatel perzekvovaných či marginalizovaných z politických, národnostních, náboženských i jiných důvodů v letech 1945-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018. ISBN 978-80-88292-06-7.
29. PITOŇÁK, Michal a Marcela MACHÁČKOVÁ. *Být LGBT+ v Česku 2022* [online]. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, 2023 [cit. 2024-06-10]. ISBN 978-80-87142-51-6. Dostupné z: file:///C:/Users/espan/Downloads/LGBTQformtB5_interaktivn_4_final.pdf
30. *Prague pride - O spolku* [online]. © 2024 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://www.praguepride.cz/cs/>
31. *Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právníká jednota v Praze : -1956*. Praha: Právníká jednota, 1919, **58**(6), s. 200. ISSN 0231-6625. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/knav/uuid/uuid:c213bc03-1294-471d-a9b4-4b904d86bce5>
32. *Příběh hnutí Amnesty* [online]. b. r. [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/hnuti>
33. PUTNA, Martin C. *Homosexualita v dějinách české kultury*. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-2000-0.
34. *Queer geography – O nás* [online]. 2023 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/o-nas/>
35. RAMBOUSKOVÁ, Bohdana. O čem bude hlasovat Sněmovna ve 3. čtení aneb jedno manželství, jeden pozměňovák a čtyři úplné ukrajovány. *Jsme fér* [online]. 2024, 1 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/hlasovani_navrhy_treti_cteni

36. Rovnost manželství ve světě. *Queergeography* [online]. 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>
37. SEIDL, Jan. Jak se žilo lidem s odlišnou sexuální orientací v době socialistického Československa. *Plus.rozhlas* [online]. 2021, 1 [cit. 2024-05-12]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/homosexualita-nebyla-za-socialismu-trestna-spolehlo-se-na-lidove-soudy-a-ty-8608654>
38. SEIDL, Jan. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-585-6
39. SEIDL, Jan. *Pokus o odrestnění homosexuality za první republiky*. [online] Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2006. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/dc27z/>.
40. Sněmovní tisk 1075/0 VI. zák. o partnerském soužití osob téhož pohlaví. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2001 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=1075&ct1=0>
41. Sněmovní tisk 1076/0 VI. zák. o změnách v souvis. s přijetím z. o partner. soužití. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2001 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=1076&CT1=0>
42. Sněmovní tisk 124/1: Stanovisko vlády k tisku 124. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1999 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=124&ct1=1>
43. Sněmovní tisk 124: Návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1999 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=124>
44. Sněmovní tisk 241/0 Novela z. - občanský zákoník. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2022 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=203347>
45. Sněmovní tisk 241/1: Stanovisko vlády k tisku 241/0. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2022 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=9&ct=241&ct1=1>
46. Sněmovní tisk 650/0: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2004 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=650&CT1=0>
47. Sněmovní tisk 650/1: Stanovisko vlády k tisku 650/0. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2004 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=650&CT1=1>

48. Sněmovní tisk 969/0: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2005 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=969&ct1=0>
49. Sněmovní tisk 969/1: Stanovisko vlády k tisku 969/0. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2005 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=969&ct1=1>
50. Sněmovní tisk 969/5: Stanovisko prezidenta k tisku 969/0. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2006 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=969&ct1=5>
51. Sněmovní tisk č. 359/1: Stanovisko vlády k návrhu zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1998 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t035901.htm>
52. Sněmovní tisk č. 359: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1997 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t035900.htm>
53. SPENCER, Colin, Jana BÁLIKOVÁ a Jana MELCEROVÁ. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1999. ISBN 80-7145-302-1.
54. Stejnoprotokol schůze Poslanecké sněmovny, 18. června 2004. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2004 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/033schuz/s033121.htm>
55. Stejnoprotokol schůze poslanecké sněmovny, 25. října 2001. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2001 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/039schuz/s039240.htm>
56. Stejnoprotokol z 23. schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ze dne 26. 3. 1998. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1998 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023131.htm>
57. Stejnoprotokol z 94. schůze schůze Poslanecké sněmovny, 28. února 2024. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2024 [cit. 2024-07-

- 02]. Dostupné z:
<https://www.psp.cz/eknih/2021ps/stenprot/094schuz/s094034.htm>
58. Stenografický zápis 70. schůze, 29. června 2023. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2023 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z:
<https://www.psp.cz/eknih/2021ps/stenprot/070schuz/s070123.htm>
59. ŠIMÁK, Jaroslav et al. *Trestní zákon: komentář k zákonu ze dne 12. července 1950, č. 86 Sb.* Praha: Orbis, 1953, s. 434. Dostupné také z:
<https://ndk.cz/uuid/uuid:332ac220-6d11-11e5-88e6-001018b5eb5c>
60. TOMAN, Hynek. Před 30 lety přestala být homosexualita nemoc. Proč to trvalo tak dlouho? *Prague pride* [online]. 2020, 1 [cit. 2024-05-18]. Dostupné z:
<https://www.praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1103-pred-30-lety-prestala-byt-homosexualita-nemoc>
61. Usnesení PS č. 631 k zákonu o partnerském soužití osob téhož pohlaví a o změně a doplnění některých zákonů. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 1999 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z:
<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&v=US&ct=631>
62. Usnesení Rady pro lidská práva ze dne 4.5.2000 k přípravě věcného záměru návrhu zákona o partnerském soužití osob stejného pohlaví. *Vláda České republiky* [online]. 2000 [cit. 2024-05-19]. Dostupné z:
<https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/cinnost-rady/zasedani-rady/Usneseni-Rady-k-priprave-vecneho-zameru-navrhu-zakona-o-partnerskem-souziti-osob-stejneho-pohlavi.pdf>
63. VODRÁŽKA, Prokop. Lidovci chystali veto, ale ODS přišla s neobvyklou fintou. Jak Senát promlčel partnerství pro všechny. *Deník N* [online]. 2024, 1 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://denikn.cz/1404549/lidovci-chystali-veto-ale-ods-prisla-s-neobvyklou-fintou-jak-senat-promlcel-partnerstvi-pro-vsechny/>
64. Výsledky 41. schůze, 192. hlasování: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2005 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=38209&l=cz>
65. Výsledky 51. schůze, 933. hlasování: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2005 [cit. 2024-05-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=41495>
66. Výsledky 54. schůze, 311. hlasování: Návrh zákona o registrovaném partnerství. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2006 [cit. 2024-05-22]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=43270>
67. Výsledky 94. schůze, 42. hlasování: Novela z. - občanský zákoník. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=82534>
68. ZVĚŘINA, Jaroslav a Petr WEISS. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy.* Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-558-X.

Obrázky

69. World map – criminalisation of consensual same-sex sexual acts. In: *ILGA World* [online]. 2024 [cit. 2024-05-16]. Dostupné z: <https://ilga.org/wp-content/uploads/2024/05/Criminalisation-of-consensual-same-sex-sexual-acts-Atlantic-ILGA-World-e1715095380857.png>

12 Seznam příloh

Příloha č. 1 – § 129 trestního zákona

§ 129.

Jako zločiny se trestají i tyto způsoby smilstva:

I. Smilstvo proti přírodě, to jest:

- a) se zvířaty;
- b) s osobami téhož pohlaví.

§ 130. Trest toho jest těžký žalář od jednoho až do pěti let.

Bylo-li však v případě pod písm. b) užito některého z prostředků uvedených v § 125 – tedy nebezpečného vyhrožování, skutečně vykonaného násilí anebo lstivého omámení smyslů, má se uložit trest od pěti až do deseti let, a je-li tu některá z okolností dosažených v § 126 – tedy vzešla-li z násilí osobě, již ublíženo, důležitá škoda na zdraví, nebo dokonce na životě, prodloužen buď trest na deset až i do dvaceti let. Byla-li osobě, již bylo ublíženo, zločinem způsobena smrt, trestá se doživotním těžkým žalářem.

Příloha č. 2 - § 241 trestního zákona

§ 241.

Pohlavní styk s osobou téhož pohlaví

- (1) Kdo se pohlavně stýká s osobou téhož pohlaví, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.
- (2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1
 - a. S osobou mladší než osmnáct let, nebo
 - b. Za úplatu
- (3) Kdo se nabádne k pohlavnímu styku s osobou téhož pohlaví za úplatu, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta